

೨೫.೧೨.೧೯೩೬: ಸಂಧ್ಯಾರತಿಯ ನಂತರ ಎಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಬಾಬಾ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಾರಂಭಿಸಿದರು. ಸ್ವಾಮಿ ಅಖಂಡಾ ನಂದರು ಸೂರದಾಸರ ಕೆಲವು ಭಜನೆಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ವಿವರಿಸಿದರು.

**೧. ಕಹಾ ಜಾಯಿಯೇ ಝಟಕಾರಕೋ
ನಿಬಲ ಜಾನ್ ತೂಹೀ ಮೋಯ್,
ಹೃದಯ ಸೇ ಝಟಕಾರಕೋ ತೋ
ಸಬಲ ಮೈ ಜಾನೀ ತೋಯ್ |**

(ಶಕ್ತಿಹೀನ, ನಿರ್ಬಲ ಎಂದೇನಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ತ್ಯಜಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲು ನಿನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನೀನು ಶಕ್ತನೆಂದೇ ತಿಳಿಯುವೆ.)

**೨. ಪ್ರಭು ಮೇರಾ ಅವಗುಣ ಚಿತ್ ನ ಧರೋ
ಸಮದರ್ಶಿ ಹೈ ನಾಮ್ ತಿಹಾರೋ |**

(ಪ್ರಭುವೇ, ನೀನು ನನ್ನ ಅವಗುಣಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದಿರು. ಸಮದರ್ಶಿಯೆಂದಿಹುದು ನಿನ್ನ ಬಿರುದು...)

**೩. ಗುರುಧ್ಯಾನ ಗುರುಜ್ಞಾನ
ಗುರು ಬಿನ ನಹೀ ಬಾಟ್, ಕೋಡಿ ಬಿನ ನಾಹೀ ಹಾಟ್**

(ಗುರುವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ಗುರುವಿನ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ಹಣವಿಲ್ಲದೆ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳಲಾಗದೋ, ಅಂತೆಯೇ ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಪಥದ ಅರಿವಾಗದು.)

ಬಳಿಕ ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು: “ಹಿಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರದಾಸ, ನಿಶ್ಚಲದಾಸರು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ! ‘ವೃತ್ತಿಪ್ರಭಾಕರ,’ ‘ವಿಚಾರ ಸಾಗರ’ ಮುಂತಾದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅದ್ವೈತಪರವಾದವು. ‘ವೃತ್ತಿ’ಯಲ್ಲಿ ‘ಅಹಂ ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ಮಿ’ಯ ವಿಚಾರವಿದೆ. ಪಶ್ಚಿಮಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇವೆಲ್ಲ ಬಹಳ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಪಂಜಾಬೀ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದುತ್ತಾರೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ‘ವಿವೇಕ ಚೂಡಾಮಣಿ’ಯಲ್ಲಿ ಶಂಕರರು ಉಪದೇಶ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅನುಭವ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಿ ಅವನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ: ‘**ಕೆ ಗತಂ ಕೇನ ವಾ ನೀತಂ ಕುತ್ರ ಲೀನಮಿದಂ ಜಗತ್?**’ ಈಗತಾನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವಿಚಿತ್ರ ಜಗತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ಯಾರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋದರು? ಸತ್-ಚಿತ್-ಆನಂದ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ - ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಕುರ್ಚಿಯಲ್ಲಿ; ಸರ್ವರೊಳಗೂ ಅಸ್ತಿ, ಭಾತಿ, ಪ್ರಿಯ. ಮಲ ಯಾರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ? ಅದು ನಾಯಿಗೆ ಪ್ರಿಯ, ಕ್ರಿಮಿಗೆ ಪ್ರಿಯ. Eternal existence - common to all. (ಅನಂತ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲೂ ಅದು ಸಮಾನ.)

**ಅಸ್ತಿ ಭಾತಿ ಪ್ರಿಯಂ ರೂಪಂ ನಾಮ ಚೇತ್ಯಂತಪಂಚಕಮ್ |
ಆದ್ಯತಯಂ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಂ ಜಗದ್ರೂಪಂ ತತೋ ದ್ವಯಂ ||**

(ದೃಗ್ದೃಶ್ಯ ವಿವೇಕ)

ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನವೇನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭಿಸುವುದು? ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರ ಸುಲಭವಲ್ಲ. ಸಾಧನಚತುಷ್ಟಯಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವು ಯಾವುವು? ವಿವೇಕ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಶಮಾದಿಷಟ್‌ಸಂಪತ್ತಿ, ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ. **ವಿವೇಕ :** ನಿತ್ಯಾನಿತ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಚಾರ. ಬ್ರಹ್ಮ ಸತ್ಯ, ಜಗತ್ ಮಿಥ್ಯಾ - ಹೀಗೆ. **ವೈರಾಗ್ಯ:** ಇಹಾಮುತ್ರಫಲಭೋಗ ವಿರಾಗ. ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ ಎರಡರದೂ ಭೋಗವಾಸನಾ ತ್ಯಾಗ. ಚಿನ್ನದ ಸರಪಳಿ, ಕಬ್ಬಿಣದ ಸರಪಳಿ ಇವೆರಡೂ ಬಂಧನವೇ. **ಷಟ್‌ಸಂಪತ್ತಿ:** ‘ಶಮ’ - ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಯಮ. ‘ದಮ’ - ಶರೀರ, ಇಂದ್ರಿಯಾದಿಗಳ ಸಂಯಮ. ‘ತಿತಿಕ್ಷಾ’ ಎಂದರೆ ಸಹಿಸುವುದು. ಶೀತ, ಗ್ರೀಷ್ಮ, ಸುಖ, ದುಃಖ ಇವೆಲ್ಲ ದ್ವಂದ್ವಗಳು, ಅದರ ಅನುಭವವೇ ‘ಮಾತ್ರಾಸ್ವರ್ಗ’. ‘ಉಪರತಿ’ ಎಂದರೆ ಕಿವಿಯ ಕೇಳುವಿಕೆ, ಜಿಹ್ವದ ಆಸ್ವಾದನೆ, ಮೂಗಿನ ಘ್ರಾಣ, ಚರ್ಮದ ಸ್ಪರ್ಶ - ಇವುಗಳಿಂದ ಉಪರತಿ. ತಾಕೂರರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ‘ಪಥವನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವುದು.’ ಶ್ರದ್ಧಾ: ಗುರುವಾಕ್ಯ, ವೇದಾಂತವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವೇ ಶ್ರದ್ಧೆ. ನಂತರ ‘ಸಮಾಧಾನ’ - ಅಂದರೆ ಶಾಂತಿ. **ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವ:** ಮುಕ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆ, ಮುಕ್ತಿ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ತೀವ್ರವಾದ ಆಸೆ. ಆಗಲೇ ನಿಃಶ್ರೇಯಸ್ಸು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುಲಭವಾಗಿ ಪಡೆಯಲಾಗುವುದೇನು? ನಿಮಗೆಲ್ಲಾ ತಾಕೂರರ ಆಶ್ರಯವು ದೊರಕಿರುವಾಗ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಬೇಕು. ಆಗ ತಾನೆ ವಸ್ತುಲಾಭವಾಗುವುದು?

“ನನಗೆ (ಮಾತನಾಡಲು) ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸಹ, ಯಾರಿಗಾದರೂ ಉಪಯೋಗವಾದರೆ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹೇಳುವುದಾದರೂ ಯಾರಿಗೆ, ಯಾರು ತಾನೆ ಕೇಳುತ್ತಾರೆ? ಸಾಧನ ಚತುಷ್ಟಯಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸದವರೂ, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಬ್ರಹ್ಮವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಅದರಿಂದ ಒಳಿತೇ ಆಗುತ್ತದೆ, ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಭಾವನೆಯಾದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಶಂಕರರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ನೀಡುತ್ತಾರೆ ಎಂದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಿ. ಇದರಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೇ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವುದು; ಸಾಧುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ವೈರಾಗ್ಯಭಾವ ಜಾಗೃತವಾಗಿ, ಕೆಲವು ಕ್ಷಣಗಳಾದರೂ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಂನ್ಯಾಸಿ ಅನೇಕರ ಮನೆಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲು ನಾಚುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿವನು ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾನೆ. ಅವನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯೇನು? ಸರ್ವತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಶಿವನಿಗೇಕೆ ಲಜ್ಜೆ? ಸಾಧುವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಉನ್ನತ ಭಾವಗಳ - ತ್ಯಾಗ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಈಶ್ವರನಿರ್ಭರತೆಗಳ ಉದ್ದೀಪನವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳೆಲ್ಲ (ವೇದಾಂತ ಹಾಗೂ ಸಂನ್ಯಾಸಧರ್ಮ) ಇದ್ದವೇನು? ಅದಿರಲಿ, ಅವುಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಕ್ರಷ್ಟ ಭಾವನೆಯೇ ಇತ್ತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಜಾರಿಗೆ ತಂದದ್ದು ನಾವೇ ಅಲ್ಲವೇ?

(ಮುಂದುವರಿಯುವುದು)

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿ

- ಶಶಿಕಲಾ ಶ್ರೀಧರ್

ನಾದೋಪಾಸನೆಯ ಮೂಲಕ ಭಗವತ್ಪ್ರಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಂಗೀತದ ತ್ರಿಮೂರ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಸಂತ ತ್ಯಾಗರಾಜರ ಜೀವನ, ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯ ಎಲ್ಲ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ವಿಶದವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವ ಲೇಖಕಿ ಸಂಗೀತ, ಸಂಸ್ಕೃತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಣತಿ ಹೊಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಬೆಂಗಳೂರು ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಮಠದ ಭಕ್ತರು.

ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾದ ಪ್ರೇಮವೇ ಭಕ್ತಿ. ಪೂರ್ಣಾನುರಾಗದಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದೇ ಭಕ್ತಿ. ಕಲಿಯುಗಕ್ಕೆ ಸರಳ ಸುಲಭ ಮಾರ್ಗವೇ ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗ. ಈ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರಿಸುವ ಭಕ್ತನು ಸರಳವಾದ ಪೂಜೆ, ನಾಮಸ್ಮರಣೆ, ಸಂಕೀರ್ತನೆ, ಜಪಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಹೇಗೆ ರೋಗಿಯಾದವನಿಗೆ ಔಷಧಿಯೊಡನೆ ಪಥ್ಯವೂ ಮುಖ್ಯವೋ, ಅದೇ ರೀತಿ ಭವರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ 'ಭಕ್ತಿ' ಎಂಬ ಔಷಧಿಯೊಡನೆ ಸದ್ಗುಣ ಸದಾಚಾರವೆಂಬ ಪಥ್ಯವೂ ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಅನುರಾಗ ಉದಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅದು ಅವನ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯ.

ಭಾಗವತ ಶಿರೋಮಣಿ ಬಾಲ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಯನ ಮುಗಿಸಿ ಅರಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದಾಗ, ತಂದೆ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ತನ್ನ ಕಂದನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಬಳಿಗೆ ಕರೆದು, "ಮಗು, ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದಿನ ನೀನು ಗುರುಗಳಿಂದ ಏನು ಕಲಿತಿರುವೆಯೋ, ಅದರಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮವಾದ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ" ಎಂದಾಗ ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದ -

ಶ್ರವಣಂ ಕೀರ್ತನಂ ವಿಷ್ಣೋಃ ಸ್ಮರಣಂ ಪಾದಸೇವನಂ
ಅರ್ಚನಂ ವಂದನಂ ದಾಸ್ಯಂ ಸಖ್ಯಮಾತ್ಮನಿವೇದನಂ ||
ಇತಿ ಪುನಾರ್ಪಿತಾ ವಿಷ್ಣೋ ಭಕ್ತಿಶ್ಲೇಷವ ಲಕ್ಷಣಾ
ಕ್ರಿಯತೇ ಭಗವತ್ಯದ್ಧಾ ತನ್ಮನ್ಯೇಧೀತಮುತ್ಸಮಮ್ ||

(ಭಾಗವತ, ೭.೫.೨೩-೨೪)

"ತೀರ್ಥರೂಪರೇ, ಶ್ರೀ ಭಗವಂತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ನಾಮಗಳನ್ನೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಕೇಳುವುದು, ಸಂಕೀರ್ತನೆ, ನಾಮರೂಪಾದಿಗಳ ಸ್ಮರಣೆ, ಪಾದಸೇವನೆ, ಪೂಜೆ, ಅರ್ಚನೆ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವುದು, ದಾಸನಾಗಿ ಕೈಂಕರ್ಯ ಮಾಡುವುದು, ಸ್ನೇಹಿತನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಕಡೆಯದಾಗಿ

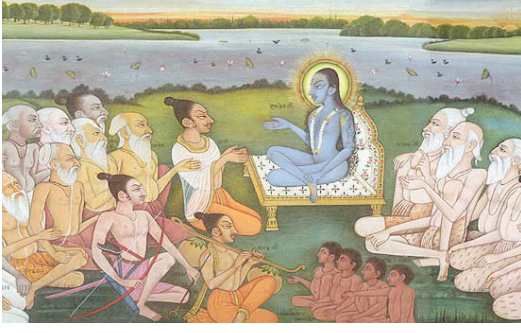

ತನ್ನನ್ನೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆ - ಎಂಬೀ ಒಂಬತ್ತು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡುವುದು - ಇದು ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಅಧ್ಯಯನವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮೂಲತಃ ಭಕ್ತಿಯು ಒಂದೇ ಆದರೂ ಅದು ವಿವಿಧ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಒಂಬತ್ತು ವಿಧಾನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಸ್ಮರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಗಾನಯೋಗಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭರಿತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಒಂಬತ್ತೂ ಬಗೆಯ ಭಕ್ತಿರೂಪಗಳನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನವವಿಧ ಭಕ್ತಿಭರಿತ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆಯ್ದು, ಒಂದೊಂದು ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸೋಣ.

೧. ಶ್ರವಣ ಭಕ್ತಿ : ಆ ದೇವದೇವನ ಲೀಲೆ, ಮಹಿಮೆ, ನಾಮ, ರೂಪ, ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಮಭಾಗವತರು ಭಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ವರ್ಣಿಸುವುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ, ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ಆನಂದಿಸುವುದೇ ಶ್ರವಣ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ.

ವಿವೇಕಪ್ರಭ

ಗಾನಯೋಗಿ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಮಧ್ಯಮಾವತಿ ರಾಗದಲ್ಲಿ 'ರಾಮಕಥಾಸುಧಾರಸ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಭಕ್ತಿ ತುಂಬಿ ಹಾಡುತ್ತಾ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ:

ರಾಮಕಥಾಸುಧಾರಸ ಪಾನಮೋಕ

ರಾಜ್ಯಮು ಚೇಸುನೇ ||

ಭಾಮಾಮಣಿ ಚಾನಕಿ ಸೌಮಿತ್ರಿ

ಭರತಾದುಲತೋ ಭೂಮಿ ವಲಯು ಸೀತಾ ||

ಧರ್ಮಾದ್ಯಖಿಲ ಫಲದಮೆ ಮನಸಾ

ಧೈರ್ಯಾನಂದ ಸೌಖ್ಯ ನಿಕೇತನಮೇ

ಕರ್ಮಬಂಧ ಜ್ವಲನಾಬ್ಧಿ ನಾವಮೇ

ಕಲಿಹರಮೇ ತ್ಯಾಗರಾಜವಿನುತುಡಗು ||

'ಶ್ರೀರಾಮ ಚರಿತ್ರೆಯೆಂಬ ಅಮೃತರಸದ ಆಸ್ವಾದನವು ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆಯಲ್ಲವೆ? ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಳಾದ ಜನಕಸುತೆ ಸೀತೆ, ಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಭರತಾದಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಎಲೈ ಮನಸ್ಸೇ, ಇದು ಧರ್ಮವೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲಾ ಸಾಧನೋಪಕರಣವಾದ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸ್ಥಿರತೆ, ಸಂತೋಷ, ಸುಖಗಳ ತೆರು ಮನೆಯಾದ, ಕರ್ಮದ ಕಟ್ಟೆಂಬ ಉತ್ಕಟ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತೆಪ್ಪವಾದ, ಪಾಪಪರಿಹಾರಕವಾದ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಂದ ಸ್ತುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶ್ರೀರಾಮನ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಅಮೃತಪಾನವು ಒಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನೇ ಕೊಡುತ್ತದೆ.'

'ಸುಧಾ ಮಾಧುರ್ಯ ಭಾಷಣ' ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥಾಮೃತದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಸಿವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ, ದುರ್ಜನರ ಸಂಗದಿಂದ ದೂರವಿದ್ದು ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿಯೂ ಹೇಳುತ್ತಾ, ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡುವ ತನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು, ತನ್ನೊಡನೆ ಅಮೃತಸಮಾನವಾದ ಮಧುರ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಗವಂತನ ಅನಂತಗುಣಗಳನ್ನಾಗಲೀ, ಚೆಲುವನ್ನಾಗಲೀ, ನಾಮಗಳನ್ನಾಗಲೀ ಅಥವಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಜೀವನವನ್ನಾಗಲೀ

ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆಲಿಸುವುದೇ ಶ್ರವಣಭಕ್ತಿ. ಈ ಅದ್ಭುತವೂ ಅಮೃತ ಮಯವೂ ಆದ ಹರಿಯ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಅವನ ನಾಮರೂಪಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಉಳಿದು ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಧೈರ್ಯ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸುಖಗಳ ತವರು. ಎಲ್ಲ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕರುಣಿಸುವಂತಹುದು.

೨. ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿ: ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪಗುಣ ಲೀಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾ ಅವುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ನಲಿಯುವುದೇ ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿ. ಶರೀರದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನ, ಗದ್ದದ ಕಂಠ, ಅಶ್ರುಧಾರೆ, ಪ್ರಪುಲ್ಲತೆಗಳಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಾ ದಿವ್ಯಾನುಭವವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದೇ ಕೀರ್ತನ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವರೂಪ.

ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನ-ತಪಸ್ಸು, ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞ ಯಾಗಾದಿಗಳು ಹಾಗೂ ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚನೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಫಲವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅದೇ ಫಲವನ್ನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹರಿನಾಮಕೀರ್ತನೆಯಿಂದಲೇ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಭಗವನ್ನಾಮಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಯಾಗುವುದು. ಅದು ಭಗವತ್ಪಾಪಿಗಳ ಸುಲಭಸೋಪಾನವಾಗುವುದು.

ಇಂತಹ ಕೀರ್ತನಭಕ್ತಿಯ ಸಾಕಾರರೂಪ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು. ಅವರು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದ ಈ ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸೋಣ:

ಭಜನ ಸೇಯರಾದಾ? ರಾಮ |

ಅಜರುದ್ರಾದುಲಕು ಸತತಮಾತೃಮಂತ್ರಮೈನ ರಾಮ ||

ಕರಕು ಬಂಗಾರು ವಲ್ಲ ಕಟಿನೆಂತೋ ಮರಯಗ

ಚಿರು ನವ್ವಲು ಗಲ ಮೊಗಮುನು ಚಿಂತಿಂಚಿ |

ಅರುಣಾಭಾಧರಮುನು ಸುರುಚಿರ ದಂತಾವಳಿನಿ

ಮರಯು ಕಪೋಲಯುಗಮುನು

ನಿರತಮುನು ದಲಚಿ ದಲಚಿ |

ಬಾಗುಗ ಮಾನಸ ಭವಸಾಗರಮುನು ತರಿಂಪ

ತ್ಯಾಗರಾಜ ಮನವಿನಿ ವಿನಿ ತಾರಕಮಗು ರಾಮನಾಮ |

'ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳು ಸತತವಾಗಿ ಜಪಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಂತ್ರವಾದ ರಾಮನಾಮಭಜನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆ? ಸ್ವರ್ಣಮಯವಾದ ಉಡುಪಿನಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ

ಕೂಡಿದ ಮುಖಾರವಿಂದವುಳ್ಳ, ಮೊಲೈಮೊಗ್ಗುಗಳಂತೆ ಸುಂದರ ವಾದ ದಂತಪಂಕ್ತಿಯುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಾಮನ ಭಜನೆಯನ್ನು ಭವಸಾಗರ ವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ರಾಮನಾಮದಿಂದ ಮಾಡಬಾರದೆ?’

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ನಾನಾವಿಧಗಳಿಂದ ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಬಹುವಿಧವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಕೀರ್ತನ ವೈವಿಧ್ಯ ಸಾರಸ್ವತಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ನಿಗೂ ಆನಂದದಾಯಕ. ತಮ್ಮ ‘ಸುಗುಣಮುಲೇ’ ಎಂಬ ಚಕ್ರ ವಾಕರಾಗದ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹಾಡುತ್ತಾರೆ:

‘ಓ ರಘುರಾಮ! ನಿನ್ನ ಕಪಟವರಿಯದೆ ನೀನೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆ ಯೆಂದು ನಂಬಿ ನಿನ್ನ ಗುಣನಾಮಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಕರ್ಮಗಳು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಅಥವಾ ಧ್ಯಾನವನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ಶ್ರೀನಾಯಕನೇ, ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು.’

‘ಏಲಾವತಾರಮೆತ್ತುಕೊಂಟಿವಿ’ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾವು ರಚಿಸಿದ ಶತರಾಗಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ವರ ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದೆಯಾ ಎಂದು ಭಕ್ತಿತುಂಬಿ ರಾಮನನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕೃಪೆಗಾಗಿ ನಿರಂತರ ಅವನನ್ನು ಭಜಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಬೇಕು. ಇತರರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲೀ, ಧನ-ಕನಕಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಲೀ ಮಾಡುವ ಭಜನೆ ಕಷ್ಟಪರಂ ಪರೆಯನ್ನೇ ತಂದೊಡ್ಡುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀರಾಮನಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವ ಭಜನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಪರಲೋಕ ಸಾಧನವು. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಬಂಧನಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ, ಜನನಾದಿರೋಗಭಯವನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದು. ಶ್ರೀರಾಮನ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಮಾಡುವವರ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಯಮರಾಜನೂ ಕೂಡ ಹೆದರುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರು.

೩. ಸ್ಮರಣಭಕ್ತಿ: ಹರಿಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯಿಂದಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ ಭಗವಂತನ ನಾಮರೂಪಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿರಂತರ ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸ್ಮರಣಭಕ್ತಿ. ನಿತ್ಯ ಸಂಧ್ಯೋಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವಂತೆ,

ಅಪವಿತ್ರಃ ಪವಿತ್ರೋ ವಾ ಸರ್ವಾವಸ್ಥಾಂ ಗತೋಽಪಿ ವಾ |

ಯಃ ಸ್ಮರೇತ್ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ಸ ಬಾಹ್ಯಾಭ್ಯಂತರಃ ಶುಚಿಃ ||

‘ಪವಿತ್ರನಾಗಿರಲಿ, ಅಪವಿತ್ರನಾಗಿರಲಿ, ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಲಿ, ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವವನು ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಶುದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ.’ ಇದು ಸ್ಮರಣಭಕ್ತಿಯ ಶಕ್ತಿ!

ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ‘ಶ್ರೀಪತೇ! ನೀಪದಚಿಂತನೆ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಣಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಾರೆ:

ಶ್ರೀಪತೇ! ನೀಪದ ಚಿಂತನೇ ಜೀವನಮು |

ನೇ ಪರದೇಶಿ, ನಾಗಾಸಿ ಬಾಪವೇ ಚನುವನ ದಯ ಚೇಸಿ |

ರಾಜಾಧಿರಾಜ ರವಿಕೋಟಿ ತೇಜ

ಪೂಜಿಂಚಿ ನಿನ್ನಿಂದ್ರಾದುಲು ದಿ-

ಗ್ರಾಜುಲೈ ವಲಯ ಲೇದಾ? ರಾಜಿಲ್ಲ

ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜನಿಃ!

‘ಓ ಶ್ರೀಪತಿ! ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುವುದೇ ಜೀವನ. ರಾಜಾಧಿರಾಜನೇ, ರವಿಕೋಟಿತೇಜನೇ, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿಲ್ಲವೆ? ನಾನೊಬ್ಬ ದೀನ, ನನ್ನ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಹರಿಸಿ ಕಾಪಾಡು.’

ತಮ್ಮ ಜೀವನದ ಸರ್ವಸ್ವವೇ ಶ್ರೀರಾಮನಾಗಿರುವಾಗ, ಅನು ದಿನ ಅವನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತಾ ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸರ್ವಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ಅವನನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವ ತಮಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನು ಸದಾಕಾಲ ತನ್ನ ದರ್ಶನವನ್ನಿತ್ತು ಹರಸ ಬೇಕೆಂದು ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರು ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯನಾಮಕೀರ್ತನೆಯಿಂದ ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

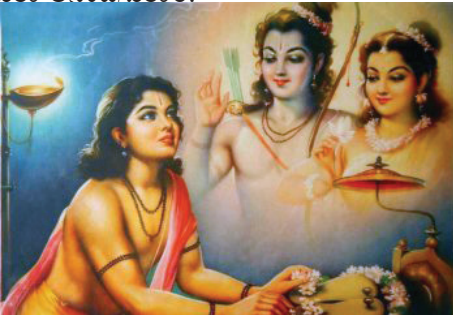
ಮತ್ತೊಂದು ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ದರ್ಶನ ಮಾಡುವುದೇ ಪರಮಸೌಖ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರು. ಭಗವಂತನ ಸ್ಮರಣೆ, ಅವನ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಆನಂದದಿಂದ ಪುಳಕಿತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆ ಯಾವಾಗ ಲಭಿಸುವುದೋ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು. ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಸಹನೆಯಿಂದ ಅವನ ದಿವ್ಯರೂಪದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವು ಲಭಿಸುವುದು ಎಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇದನ್ನೇ ದಾಸವರೇಣ್ಯ ಶ್ರೀ ಪುರಂ ದರದಾಸರು ‘ಹರಿಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮರೆತು ಭ್ರಷ್ಟರಾದರು ಮನು ಜರು’ ಎಂದು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.

‘ರಾಮ ನೀ ವಾದು ಕೊಂದುವೋ ಕೊನವೋ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ, ‘ರಾಮಾ, ನನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ನೀನು ಬರು

ಶ್ರೀಯೋ ಇಲ್ಲವೋ? ನನ್ನ ಪೂಜಾಫಲವೇನೋ ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಾನು ಗೊತ್ತುಗುರಿಯಿಲ್ಲದೆ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದೆ. ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲೇ ನನ್ನ ಕಾಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮುದ್ದಾದ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯರೂಪವನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವಂತೆ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಮತ್ತು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖವು ಲಭಿಸುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ನನಗೆ ಇಹ ಲೋಕದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಜಪವೇ ನನಗೆ ಸರ್ವಸ್ವ; ನನ್ನ ಜೀವಾಧಾರ. ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮನ್ನಿಸು' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

೪. ಪಾದಸೇವನ: ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳ ದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತಾ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಚರಣಾರ್ಪಣ ಸೇವಿಸಿ, ಆ ದಿವ್ಯಪಾದಗಳನ್ನು ಶಿರದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಭಗವತ್ಪ್ರೇಮದಲ್ಲಿ ತನ್ಮಯರಾಗುವುದು - ಇದು ಪಾದಸೇವನ ಭಕ್ತಿಯ ಪ್ರಕಾರ. ಪರಮಪಾವನೆ ಗಂಗೆಯ ಉಗಮಸ್ಥಾನವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಗಳನ್ನು ಗರುಡ ಶೇಷಾದಿಗಳು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಾಡತಾ ಆನಂದಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀರಾಮಪಾದಮಾ! ನೀ ಕೃಪಜಾಲನೇ
ಚಿತ್ತಾನಿಕಿ ರಾವೇ || ಶ್ರೀ||

ವಾರಿಜಭವ ಸನಕ ಸನಂದನ
ವಾಸವಾದುಲೆಲ್ಲ ಪೂಜಿಂಚೇ || ಶ್ರೀ||

ದಾರಿನಿ ಶಿಲಯೈ ತಾಪಮು ತಾಳಕ
ವಾರಮು ಕನ್ನೀರುನು ರಾಲ್ವಗ
ಶೂರ ಅಹಲ್ಯನು ಜೂಜಿ ಬ್ರೋಜಿ ತಿವಿ
ಯಾರೀತಿ ಧನ್ಯು ಸೇಯವೇ ತ್ಯಾಗರಾಜಗೇಯಮಾ || ಶ್ರೀ||

‘ಶ್ರೀರಾಮನ ದಿವ್ಯಪಾದಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಅನುಗ್ರಹವಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ನೀವು ಬಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಿ. ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಕ ಸನಂದನ ಇಂದ್ರ ಮುಂತಾದ ಮಹಾಮಹಿಮರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬಹಳ ಕಾಲದಿಂದ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾಗದೆ ಶಿಲೆಯಾಗಿ ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆಯು ನಿಮ್ಮ ದಾರಿಯಲ್ಲಿರಲು

ನೀವು ಶಾಪವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಅದೇ ರೀತಿ ನನ್ನನ್ನು ಧನ್ಯ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ’ ಎಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಶ್ರೀಪಾದಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಕೀರ್ತಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭವಸಾಗರ ವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದಾಟಿಸುತ್ತಾನೆ ಎಂದೂ ದೃಢವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಭಕ್ತಿಕುಂಬಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಮತ್ತೊಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೋದರರು ರಾಮನ ಪಾದಸೇವೆ ಮಾಡುವ ಪರಿಯಲ್ಲೇ ತಾನೂ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ತಮ್ಮ ಚಿರಕಾಲದ ಮಹದಭಿಲಾಷೆ ಎಂದೂ, ಇದೊಂದನ್ನು ಹೊರತು ತನಗೆ ಯಾವ ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ, ಸಾರೂಪ್ಯವೂ ಕೂಡ ಬೇಡವೆಂದೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:

‘ಓ ರಾಮಾ, ನನ್ನ ಸಂದೇಹವನ್ನು ನಿವಾರಿಸು. ನಂದನಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವ ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರಪಾದಗಳು ಮೇಲೋ ಅಥವಾ ನಿನ್ನ ಪಾದುಕೆಗಳು ಮೇಲೋ? ನಿನ್ನ ಪಾದಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸಿದ ಭರತನು ನಿನ್ನನ್ನೇ ಪಡೆದನು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀ ತ್ಯಾಗರಾಜರು ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನ ಪಾದಗಳು ಹಾಗೂ ಅವನ ಪಾದುಕೆಗಳ ವೈಭವವನ್ನು ಕುರಿತು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.

೫. ಅರ್ಚನ: ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜರು ಭಗವಂತನ ಅರ್ಚನೆಯ ಭಾಗವಾದ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಯ ಉಪಚಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸುಂದರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಸುಪ್ರಭಾತ ಸೇವೆಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ, ನೈವೇದ್ಯ, ನೀರಾಜನ, ತಾಂಬೂಲ, ಭತ್ತ ಚಾಮರದ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಕಡೆಯದಾಗಿ ಭಗವಂತನ ಶಯನೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಲಾಲಿಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ಮೇಲುಕೋವಯ್ಯ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಓ ಸೀತಾರಾಮ! ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವೇ! ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಮೇಲೇಳು’ ಎಂದು ಸುಪ್ರಭಾತ ಹಾಡುತ್ತಾ, ನಾರದಾದಿ ದೇವತೆಗಳು, ರಾಜಾಧಿರಾಜರು, ದೇವತಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಲ್ಲರೂ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಪೂಜಿಸಲು ಕಾದಿರುವರೆಂದು ವಿನಂತಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

‘ಹೆಚ್ಚರಿಕಗಾ ರಾರಾ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ‘ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾ ಹೇ ರಾಮಾ! ಸುಗುಣಗಳ ಗಣಿಯೇ, ಬಂಗಾರದ ಕಿರೀಟದ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಕುಂಡಲಗಳು ಆಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಾಲ್ಡಗಗಳ ಫಲ್ ಫಲ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದದೊಡನೆ ಸನಕಾದಿಗಳು ಸಂತೋಷಿಸುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾ. ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವೇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ದೇವತೆಗಳು ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಹಿಮಾ ಶಾಲಿಯಾಗಲು ಬಯಸುವ ಶ್ರೀತ್ಯಾಗರಾಜನು ಕಾಣಲು ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಬಾ’ ಎಂದು ಸ್ವಾಗತ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ.

‘ಚೇತುಲಾರ ಶೃಂಗಾರಮು ಜೇಸಿ’ ಎಂಬ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ‘ಶ್ರೀರಾಮ! ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುವಂತೆ ನನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ